

Bilimsel Bilgi Üretiminde Çankırı Odaklı Bir Kesit: Çankırı Konulu Lisansüstü Tezlerin Niceliksel Analizi

Mehmet Ali Akkaya*, Hüseyin Odabaş** ve Coşkun Polat***

Öz

Anadolu medeniyetleri silsilesinin önemli kavşak noktaları üzerinde yer alan Çankırı, hem ulusal düzeyde kültürel ve sosyal zenginliğimizin önemli renklerinden olagelmiş, hem de tarihsel süreklilikte Cumhuriyet öncesi ve sonrasının görmezden gelinemeyecek kentlerinden biri olma kimliğini üstlenmiştir. Temelde ahlaki normlar çerçevesinde bireyin toplum ilişkilerini düzenleyen yaren kültürüne ev sahipliği yapan Çankırı, köklü ve renkli bir geleneğe de sahiptir. Buna karşın Çankırı, günümüzde şehirleri de kuşatan rekabet anlayışında dezavantajlı kentler arasında gösterilmektedir. Bu çalışmada, Çankırı'nın bilim dünyasının en önemli ürünlerinden olan lisansüstü tezlere yansması ele alınmıştır. Bu bağlamda, Yükseköğretim Kurulu Tez Merkezinde kayıtlı, Çankırı konulu yüksek lisans (160), tıpta uzmanlık (1) ve doktora (44) tezlerinin niceliksel belgesel tarama ile betimlemesi yapılmıştır. Analizde elde edilen veriler ışığında, kentin edebi, tarihi, sanatsal, çevresel, zirai, kültürel yeteneklerinin tezler üzerinden bilimsel araştırmalarda ne zaman, nasıl, hangi düzeyde ve disiplin bağlamında ele alındığı ortaya konulmuş; böylece “Çankırı” odaklı bir tez haritası oluşturulmuştur. Bulgular ışığında varılan sonuç ve tespitlerin, gelecekte yapılacak benzer çalışmalara daha bütüncül bir biçimde referans olabileceği düşünülmektedir. Aynı zamanda sonuçların Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi kayıtlarındaki standardın iyileştirilmesine de katkı sağlayacağı varsayılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Çankırı, YÖK Ulusal Tez Merkezi, içerik analizi, kent bilgisi, lisansüstü tezler.

* Doç. Dr., Çankırı Karatekin Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü, mali7akkaya@gmail.com, Yazar ORCID numarası: 0000-0003-2496-7315

** Prof. Dr., Çankırı Karatekin Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü, odabashuseyin@gmail.com, Yazar ORCID numarası: 0000-0002-1239-4866

*** Prof. Dr., Çankırı Karatekin Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü, polatcoskun@gmail.com, Yazar ORCID numarası: 0000-0003-2508-7459

Geliş Tarihi – Received: 25.04.2019

Kabul Tarihi – Accepted: 22.05.2019

Abstract

Çankırı, which is located on the important junction points of the Anatolian civilizations, has become one of the important colors of our cultural and social richness at the national level and has become one of the cities which cannot be ignored in the historical continuity before and after the Republic. Çankırı, which basically hosts the culture of society that regulates the social relations of the individual within the framework of moral norms, has a deep and colorful tradition. On the other hand, Çankırı has been shown to be one of the most disadvantaged cities in terms of competition among the surrounding cities. In this study, the reflection of Çankırı on postgraduate theses, one of the most important products of the scientific world, was evaluated. In this context, quantitative documentary screening of master theses (160), expertise theses (1) and doctorate theses (44) recorded in the Council of Higher Education's Thesis was made. In the light of the data obtained in this analysis, it was revealed that the literary, historical, artistic, environmental, agricultural and cultural abilities of the city were discussed in the scientific researches in the theses in the context of when, how, at what level and in the discipline; thus, a thesis map was created on Çankırı. It is thought that the results and findings obtained in the light of the findings may be more fully reference to similar studies in the future. It is also assumed that the results will contribute to the improvement of the standard of the data in the Council of Higher Education's Thesis Center.

Keyword: Çankırı, The Council of Higher Education's Thesis Center, content analysis, urban information, graduate theses.

Giriş

Dünyanın en eski yerleşim yerlerinden ve farklı kültürlerin harmanlandığı kavşaklarından biri olan Anadolu coğrafyası, aynı zamanda tarih sahnesinde silinmez izler bırakmış pek çok medeniyetin de beşiğidir. Günümüzde erişilen arkeolojik buluntulara göre Anadolu'daki en eski yerleşim, Paleolitik Çağ'ın (Yontma Taş-Eski Taş Devri) başlarına kadar uzanmaktadır. Bu dönemde insan, yaşamını besin bulma çabasına bağlı olarak sürekli yer değiştirdiği doğal mağaralarda, kaya altı sığınaklarında ya da açık havada çalı çırpı, dal ve hayvan postlarından yaptığı ilkel barınaklarda devam ettirmiştir (Kuhn, 2002: 201). Neolitik Çağ (M.Ö. 8000/7000-5000/4000) ile

birlikte insanoğlu, iklim koşulları ve kullandığı araçları geliştirmesinin de – ki bu kendi içinde teknolojik yenilik olarak değerlendirilir– etkisi ile avcı toplayıcı göçebe yaşamdan yerleşik düzene geçmiş, zirai üretimi başlatmış ve hayvanları evcilleştirmiştir.

Geçmişten bugüne yürütülen arkeoloji çalışmaları ve elde edilen buluntular, Anadolu’da da M.Ö. 7000 ile 3000 yılları arasında yerleşik düzene geçildiğini, köy kültürüne kadar yükselen prehistorik medeniyetlerin var olduğunu göstermiştir (Ayhan, 1998: 25). Söz konusu tarihsel evrim tanıklığının en yoğun biçimde gün yüzüne çıkarıldığı yerlerden biri de Ankara ve Çorum gibi kentleri de içine alan Orta Anadolu bölgesidir. Bu medenileşme silsilesi, aynı coğrafyada yer alan Çankırı’yı da şüphesiz etkisi altına almıştır.

Anadolu, tüm dünyada renkli ve benzersiz bir açık hava müzesi olarak kabul edilen ve değer gören coğrafyadır. Tarihte Paflagonya (Paphlagonia) olarak anılan ve Sakarya ile Kızılırmak nehirleri arasında kalan bölge (Kankal, 2011: 5) içerisinde yer alan Çankırı, bu çok boyutlu mozaikğin önemli paçalarından biridir. Aynı zaman periyodunda bölgenin önemli bir inanç merkezi olması (Başer, 1956: 9), bu coğrafyanın tarihi evrimde de sürekli yaşam alanı olarak kalmasını sağlamıştır. Arkeoloji biliminin günümüzde eriştiği yeterlilikler ışığında, Çankırı’nın Neolitik Çağ’dan bu yana kesintisiz bir yerleşim bölgesi olduğu bilinmektedir.

Çankırı sırasıyla Hitit, Frig, Kimmer, Pers, Büyük İskender, Roma, Bizans, Selçuklu, Danişment, Candaroğlu ve Osmanlı hâkimiyeti dönemlerini yaşamıştır. Bizans Döneminde Germanikopolis ve Gangra, daha sonraları Kengri olarak adlandırılan kent, Cumhuriyet döneminde Çankırı adını almıştır (Çankırı Belediyesi, 2019). Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi verilerine göre 2018 yılında nüfusu 216.362 (Çankırı Valiliği, 2019) olan kent küçük ve tipik bir Anadolu şehridir.

Çalışmanın temel amacı; nüfus, ekonomik gelişme, sosyal yaşam dinamizmi, kentleşme vb. açılardan ülkemizin nispeten az gelişmiş ve yeterince ulusal gündem olamamış, bununla birlikte geleneksel Anadolu yaşam kültürünün izlerinin hala görüldüğü kentlerinden biri olan Çankırı’nın akademik bilgi üretiminin en önemli ve besleyici unsurlarından biri olan lisansüstü tezlerde ne kadar ele alındığını ve bu çalışmalarda nasıl konu edildiğini ortaya koymaya çalışmaktır. Zira 2007 yılından itibaren Çankırı Karatekin Üniversitesine ev sahipliği yapan, daha öncesinde ise başkent

köklü üniversitelerine bağlı fakülte ve yüksekokulları bulunan kent, kendi çapında bir üniversite kültürüne sahiptir. Bunun yanı sıra, büyük kentlere göç veren Çankırı'nın Ankara ve İstanbul başta olmak üzere pek çok şehirde hemşerileri vardır. Üniversite ve nüfus dağılımına ilişkin bu iki gerçeklik, Çankırı'nın lisansüstü tezler bağlamında ulusal düzeyde önemli bir konu başlığı olabileceğini akla getirmektedir.

Çalışmanın kapsamı, ulusal akademik literatürün ve bilimsel bilgi üretiminin başlıca ürünleri olan, örgün eğitimin bir parçası olması kimliği ile ulusal eğitim yeterliliğimiz üzerinde de doğrudan etkisi bulunan tamamlanmış lisansüstü tezler olarak belirlenmiştir. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı (YÖK) Tez Merkezi otomasyon sisteminde “Devam Eden Tezler” bölümünde tespit edilen 11 Çankırı konulu lisansüstü tez, henüz tamamlanmadıkları için çalışma kapsamına alınmamıştır. Yüksek lisans, tıpta uzmanlık ve doktora tezlerinden oluşan bu bilimsel araştırmaların bibliyografik künyelerinin tespiti için taramalar, YÖK Ulusal Tez Merkezi otomasyon sistemi üzerinden yapılmıştır.¹

Ulusal Tez Merkezi, ülkemizde akademik camianın en bilimsel, güvenilir ve uzun erimli çaba ile ortaya konan ürünü olan tezlerin bibliyografik bilgilerini listeleyen en kapsamlı alandır. Tez Merkezi'nin kapsamına ilişkin web sayfasında bir bilgi bulunmamasına karşın, yıla dayalı yapılan örnek taramadan anlaşıldığına göre, en eski tarihli tez 1959 yılına aittir ve yalnızca 1 adettir. İnşaat mühendisliği alanında hazırlanan bu çalışma doktora tezidir. Tez Merkezi'nin programında 1900-1970 yılları arasında yalnızca 149 kayıt vardır (Ulusal Tez Merkezi, 2019).² Bu yıldan sonra yapılan taramalarda elde edilen sonuçların binlere ulaşması, tez merkezinin kapsamının 1970'ten sonra daha ciddi ve özenli bir biçimde geliştirildiğini göstermektedir.

Araştırmada belgesel tarama ve betimleme yöntemleri kullanılmıştır. Lisansüstü tezlerin künye bilgilerine ulaşmak için “Çankırı” anahtar sözcük olarak belirlenmiş ve bu ismin geçtiği tüm tezler tek tek değerlendirmeye alınmıştır. Elde edilen veriler, tezlerin nitelendirme bilgilerinin yanı sıra, özleri ve erişim izni olan tezlerin içeriklerinden derlenmiştir. Bu noktada

¹Taramalar 07-11 Mart 2019 tarihleri arasında, <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tarama.jsp> adresinden gerçekleştirilmiştir.

²Söz konusu tarih aralığında gösterilen 1900 tarihine ait tezin sahibinin bugün Akdeniz Üniversitesi Tıp Fakültesi bünyesinde çalışma yaşamına devam ettiği düşünülürse, bu tarihlendirmede bir yazım hatasının olduğu çok açıktır.

otomasyon sisteminde yer alan Çankırı konulu tezlerin bazılarının (7 yüksek lisans, 2 doktora tezi) özlerinin dahi olmadığını belirtmek gerekir. Belirlenen yöntem doğrultusunda, 2019 Mart ayı içerisinde gerçekleştirilen taramalarda Çankırı'yı konu edinen 205 lisansüstü tez tespit edilmiştir. Tezlerin yorumlanmasında, çalışmanın yapıldığı anabilim dalı, tez danışmanı, hangi üniversiteye ait olduğu, tezin yapıldığı yıl gibi birden çok bakış açısı üzerinden yaklaşımlar geliştirilmiştir.

Araştırma kapsamında ele alınan YÖK Ulusal Tez Merkezi hiç şüphesiz Çankırı temalı tüm bilimsel yayınların elde edilmesi ve değerlendirilmesi için yeterli değildir. Ancak, lisansüstü tezler bağlamında ele alınan çalışmanın hem Çankırı konulu diğer bilimsel yayınlar, hem de benzer yöntemlerle irdelenecek başka konusal yaklaşımlar açısından referans olacağı değerlendirilmektedir. Zira araştırmanın kapsamı açısından tarama sonuçları bütünü temsil edecek niteliktedir ve yapılan değerlendirmelerin isabetli ve yol gösterici olduğu söylenebilir. Bu tür araştırmalarda daha ayrıntılı sonuçlara ulaşılması, konunun kapsamının daraltılması ve elde edilen sonuçların içeriklerinin de incelenmesi ile olanaklıdır.

Bulgular ve Değerlendirme

Türkiye’de üretilen ve Çankırı’yı konu edinen lisansüstü tezlerin taranması sonucunda elde edilen verilerin çeşitli yaklaşımlarla anlamlı bir biçimde yorumlanması için 8 tablo oluşturulmuştur. Tablolarda lisansüstü tezlerin türlere göre dağılımı, üretildikleri yıl bazında yoğunluğu, hangi üniversite bünyesinde hazırlandıkları, tez danışmanları ve danışmanların unvanları³, anabilim dalları üzerinden disiplinler dağılımları gösterilmiştir. Bunun yanı sıra başta aynı disiplin altında üretilen lisansüstü tezlerin içerikleri olmak üzere, elde edilen verilerin bazıları tablolar altında ayrı ve tablodan bağımsız bir biçimde yorumlanmıştır.

³ Yardımcı Doçent unvanı, 21 Şubat 2018 tarihinde TBMM’de alınan kararla kaldırılmış olmasına karşın, lisansüstü tezlerin çok büyük bir bölümünün hazırlandığı dönemde söz konusu unvan kullanılıyor olduğu için, ilgili verilerin serimlenmesinde bu unvan da tablolara dâhil edilmiştir.

Tablo 1. Lisansüstü Tezlerin Dağılımı

Tez Türü	Açık	Kapalı	Toplam
Yüksek Lisans	103	57	160
Tıpta Uzmanlık	1	--	1
Doktora	29	15	44
TOPLAM	133	72	205

Çankırı'yı konu edinen lisansüstü tezlerin analizinde verilere, YÖK Ulusal Tez Merkezi'nin aranacak alan olarak verilen *tez adı, yazar, danışman, konu, dizin, özet ve tümü* şeklinde listelenen tarama alanlarının tamamında "Çankırı" anahtar sözcüğü ile yapılan aramalar sonucunda ulaşılmıştır. Lisansüstü tezlere ilişkin ilk yaklaşım, tezlerin lisansüstü düzeylerinin tespiti olmuştur. Tablo 1'de gösterilen verilere göre, Çankırı temalı tezlerin toplam sayısı 205'dir. Bu rakam, Ulusal Tez Merkezinde 532.587⁴ tezin listelendiği dikkate alındığında, son derece (%0,038) azdır. Tezlerin 160'ı yüksek lisans düzeyinde üretilirken, 44 tez doktora eğitiminin bir parçası olarak kaleme alınmıştır. Çankırı konulu tıpta uzmanlık tezi sayısı ise sadece 1'dir. Ulusal Tez Merkezi verilerine göre, sanatta yeterlilik, diş hekimliği uzmanlık ve tıpta yan dal uzmanlık alanlarında ise Çankırı temalı lisansüstü tezi bulunmamaktadır. Tezlerin 532.587 lisansüstü tezdeki türe bağlı temsil oranları ise; yüksek lisans tezlerinde %0,043, doktora tezlerinde %0,045, tıpta uzmanlık tezlerinde de %0,001'dir.

Tablo 1'de yer alan diğer bir bilgi de, tezlere Ulusal Tez Merkezi web adresinden erişilip erişilememesi durumlarıdır. Buna göre, yüksek lisans tezlerinin 57'sinde yazar tarafından getirilmiş kullanım kısıtlaması vardır. Bu da ilgili yüksek lisans tezlerinin %35,6'na Ulusal Tez Merkezi'nden erişilemeyeceği anlamına gelmektedir. Yazar tarafından kısıtlanan ilgili doktora tezi sayısı 15'dir. Toplam ilgili doktora tezleri dikkate alındığında erişim engeli olan tezlerin bütün içindeki oranı (%34,1), yüksek lisans tezleri ile çok yakındır. İlgili tek tıpta uzmanlık tezinin ise yazar tarafından getirilmiş bir erişim kısıtlaması yoktur.

⁴ 03.04.2019 tarihinde <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/IstatistikBilgiler?islem=2> adresinden erişmiştir.

Tablo 2. Lisansüstü Tezlerin Üretildikleri Yıllara Göre Dağılımı

Yıllara Göre Dağılım	Yüksek Lisans	Tıpta Uzmanlık	Doktora	Toplam
2018	9		4	13
2017	12		2	14
2016	12		2	14
2015	6		1	7
2014	2		4	6
2013	12		--	12
2012	6		3	9
2011	6		2	8
2010	5		1	6
2009	6		3	9
2008	11		1	12
2007	7		3	10
2006	5		--	5
2005	5		3	8
2004	10	1	1	12
2003	4		1	5
2002	8		2	10
2001	8		--	8
2000	2		3	5
1999	4		2	6
1998	3		1	4
1997	3		2	5
1996	3		1	4
1995	3		--	3
1994	2		--	2
1993	--		1	1
1992	1		--	1
1990	2		--	2
1989	1		1	2
1987	1		--	1
1986	1		--	1
TOPLAM	160	1	44	205

Çankırı temalı lisansüstü tezlerin yıllara göre dağılımı Tablo 2’de gösterilmiştir. Temaya ilişkin yönelim ve yoğunlaşmanın yıllara sâri tespiti açısından, tabloda yer alan bilgilerin anlamlı olacağı değerlendirilmiştir. Bu noktada dikkati çeken öncelikli ayrıntı, ilişkili ilk lisansüstü tezin kabulünün ardından, 1988 ve 1991 yılları dışında her yıl en az bir lisansüstü tezin Ulusal Tez Merkezinde kaydının olmasıdır. 33 yıllık bir süreye karşılık gelen bu periyotta böylesi bir istatistik, kendi içinde sınırlı da olsa bir istikrar olarak yorumlanabilir. Bu analiz tezlerin türlerine göre ayrıştırıldığında, yüksek lisans tezinin Merkez kaydına girmediği 3 (1988, 1991, 1993),

doktora tezi için ise 9 (1986, 1987, 1990, 1992, 1994, 1995, 2001, 2006, 2013) yılın olduğu görülmektedir. Çalışma kapsamında kendi türünün tek örneği olan ilgili tıpta uzmanlık tezi de 2004 yılında tamamlanmıştır.

Tablo 2'ye göre Çankırı temalı lisansüstü tez üretiminde özellikle son yıllarda dikkat çeken bir artış söz konusudur. Bu artışın en önemli nedeni, görece henüz çok genç bir üniversite olan Çankırı Karatekin Üniversitesi'nin lisansüstü tez hazırlatma olgunluğuna erişmeye başlamış olmasıdır. Söz konusu rol ve önemi, tezlerin üniversitelere göre dağılımının gösterildiği tabloda daha ayrıntılı bir biçimde ele alınmıştır. Toplam lisansüstü tez sayısı dikkate alındığında ön plana çıkan tarihler 2016 ve 2017 (14 tez), 2018 (13 tez) ve 2004, 2008 ve 2013 (12 tez) yıllarıdır. 1986, 1987, 1992 ve 1993 yılları ise sadece 1 tezin Merkezin kayıtlarına girdiği yıllar olarak görünmektedir. Bu tarihlerde yalnız 1993 yılında tamamlanan lisansüstü tez doktora, diğerleri ise yüksek lisans düzeyindedir.

Tezlerin tamamlandıkları yıllara tez türlerine göre ayrıntılı bakıldığında, üretilen toplam tez sayısında ön plana çıkan yılların yüksek lisans sayılarının yüksek olduğu yıllarda da (2013, 2016 ve 2017 [12 tez], 2008 [11 tez], 2004 [10 tez]) listenin ilk sıralarında yer aldığı görülmektedir. Bu tabloyu, "*Çankırı temalı lisansüstü tezlerde katalizör tür yüksek lisans tezleridir*" şeklinde yorumlamak yanlış olmayacaktır. Toplam sayının 4'ü geçmediği doktora tezleri söz konusu olduğunda, en verimli yıllar 2014 ve 2018'dir. Her iki tarihte ulaşılan tez sayısında, tıpkı yüksek lisans tezlerinde olduğu gibi Çankırı Karatekin Üniversitesi'nin lisansüstü tez yürütme yetenek ve yeterliliğinin görece gelişmesi etkili unsurdur. Doktora tezleri ile ilgili olarak dikkat çeken diğer bir nokta, Çankırı Karatekin Üniversitesi'nin resmi olarak eğitim öğretime başladığı 2007 yılından sonra, Ulusal Tez Merkezinde sadece 2013 yılında Çankırı temalı doktora tez kaydının olmamasıdır.

Tablo 3. Yüksek Lisans Tezlerinin Üniversitelere Göre Dağılımı

Üniversite (Y. Lisans)	Yıl	Toplam
Abant İzzet Baysal	2012	1
Afyon Kocatepe	2008	1
Akdeniz	2013	1
Ankara	1996, 1998-2010, 2012	39
Başkent	2017	1
Bozok	2013	1
Cumhuriyet	2008, 2011	2
Çanakkale Onsekiz Mart	2018	1
Çankırı Karatekin	2010, 2011, 2013, 2015-2018	24
Çukurova	2004	1
Dokuz Eylül	1990, 2008	2
Dumlupınar	2014, 2017	2
Ege	2006	1
Erciyes	2018	1
Gazi	1986, 1987, 1989, 1994-1998, 2001, 2002, 2006-2011, 2013, 2016, 2017	30
Gaziosmanpaşa	2015	1
Hacettepe	1997, 1999, 2001, 2002, 2004, 2009, 2010, 2012, 2017, 2018	12
İstanbul Kültür	2017	1
İstanbul Sebahattin Zaim	2018	1
İstanbul Teknik	2016	1
İstanbul	1997, 2011, 2013	3
Kara Harp Okulu	2005	1
Karabük	2013, 2016	2
Karadeniz Teknik	1999	1
Kırıkkale	2004, 2008, 2016, 2018	5
Marmara	1996	1
Mimar Sinan Güzel Sanatlar	2016	1
Mustafa Kemal	2008	1
Niğde	2011	1
Ondokuz Mayıs	2016	1
Orta Doğu Teknik	1990, 1992, 2001, 2003-2005, 2013	8
Pamukkale	2013	1
Selçuk	1995, 2012, 2013	3
Süleyman Demirel	2012, 2014, 2015	3
Uludağ	2002	1
Van Yüzüncü Yıl	2005	1
Yıldırım Beyazıt	2015	1
Zonguldak Kara Elmas	2004	1
TOPLAM		160

Tezlerin üretildikleri üniversitelere göre dağılımında, verilerin daha sağlıklı analiz edilebilmesi için tez türleri dikkate alınarak bir ayırım yapılmıştır. Buna göre; Tablo 3 yüksek lisans tezlerinin, Tablo 4 ise doktora tezlerinin hangi üniversitelerde ve hangi yıllarda hazırlandıklarını göstermektedir.

Çankırı temalı yüksek lisans tezlerinin hazırlandığı üniversitelerin dağılımına bakıldığında, 38 üniversitenin yanı sıra bugün Milli Savunma Üniversitesi bünyesinde yer alan Kara Harp Okulu'nun da bu tezlere ev sahipliği yaptığı görülmektedir. 2005 yılında tamamlanan yüksek lisans tezi bu yanı ile ilgili lisansüstü tezler arasında tek örnek olma özelliği taşımaktadır. Toplam yüksek lisans tez sayısına bakıldığında, üç üniversite ön plana çıkmaktadır. Bu listenin doğal üyesi olması olağan beklenti olan Çankırı Karatekin Üniversitesi'nin yanı sıra ön plana çıkan diğer üniversiteler Ankara ve Gazi üniversiteleridir.

39 yüksek lisans tezi ile listenin en başında yer alan Ankara Üniversitesi'nin bu kimlik kazanımının en önemli nedeni, günümüzde Çankırı Karatekin Üniversitesi'nin en köklü akademik birimi olan Meslek Yüksekokulu (1982) ile yine üniversite kurumsal kimliğinde önemli yere sahip olan ve üniversitenin en eski fakültesi olan Orman Fakültesi (2004)'nin, Karatekin Üniversitesi açılana kadar Ankara Üniversitesi'ne bağlı olmalarıdır. İlgili ilk yüksek lisans tezinin 1996 yılında tamamlandığı Ankara Üniversitesi'nde 1998-2010 tarih aralığında kesintisiz her yıl Çankırı temalı en az bir yüksek lisans tezi tamamlanmıştır.

Görece Ankara Üniversitesi'nden daha yeni olmakla birlikte, benzer bir tarihsel kimliği ve Karatekin Üniversitesi için hazırlık anlamına gelebilecek altyapıyı tesis eden diğer üniversite de Gazi Üniversitesi'dir. Günümüzde Çankırı Karatekin Üniversitesinin önemli fakülteleri arasında yer alan Güzel Sanatlar Fakültesi ile İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi gibi akademik birimlerin kuruluşuna ev sahipliği yapan Gazi Üniversitesi, bu ayrıcalığını Çankırı temalı yüksek lisans tezlerine yansıtmış görünmektedir. Çankırı konulu 30 yüksek lisans tezinin hazırlandığı üniversitenin tarihsel tez sürekliliği, yukarıda sözü edilen fakültelerin eğitime başladığı tarih olan 2006 yılından sonra çok daha belirgindir. İlgili tezler özellikle yeni bin yıldan itibaren daha çok ve düzenli biçimde konu yelpazesinde yer almış olmakla birlikte, Gazi aynı zamanda Çankırı konulu en eski lisansüstü tezinin (1986) hazırlandığı üniversitedir.

İlk mezunların verildiği 2010 yılından itibaren ilgili yüksek lisans tezi konusunda asıl aktöre dönüşmeye başlayan Çankırı Karatekin Üniversitesi'nin (24 tez) dışında 10'dan fazla Çankırı temalı tezin yapıldığı diğer üniversite, 12 teze Hacettepe Üniversitesi'dir. 1997 yılından itibaren düzenli olarak Çankırı konulu tezlerin çalışıldığı üniversitede hazırlanan son yüksek lisans tezi, 2018 yılı içinde, Bilgi ve Belge Yönetimi Anabilim dalı bünyesinde tamamlanmıştır. Orta Doğu Teknik Üniversitesi (8 tez) ile Kırıkkale Üniversitesi (5 tez), tabloda dikkat çeken diğer üniversitelerdir. Bu noktada Orta Doğu Teknik Üniversitesi bünyesinde hazırlanan tüm tezlerin İngilizce olduğunu da ayrıca belirtmek gerekir. Geri kalan 33 üniversitenin 25'inde, Çankırı temalı hazırlanan yüksek lisans tezi sayısının yalnız 1 olması, akla ilk bu tezleri hazırlayanların ya da danışmanlarının kentin hemşerisi olma olasılığını getirmektedir.

Tablo 4. Doktora Tezlerinin Üniversitelere Göre Dağılımı

Üniversite (Doktora)	Yıl	Toplam
Akdeniz	2017	1
Ankara	1993, 1998-2000, 2002-2005, 2007, 2009, 2011, 2012, 2014	17
Atatürk	2012	1
Başkent	2008	1
Çankırı Karatekin	2014, 2015, 2018	3
Dokuz Eylül	2000	1
Ege	2009	1
Fırat	2011	1
Gazi	1997, 2005, 2018	4
Hacettepe	1989, 1997, 2010, 2016, 2017	5
İstanbul Teknik	2012	1
İstanbul	2014	1
Kocaeli	1996, 2007	2
Ondokuz Mayıs	1999	1
Orta Doğu Teknik	2005, 2016	2
Süleyman Demirel	2018	1
Utrecht	2000	1
TOPLAM		44

17 farklı üniversitenin listelendiği Tablo 5'e bakıldığında, Ankara ve Gazi üniversitelerinin tarihten gelen ve yüksek lisans tezlerinde kısaca değinilen kurumsal kimlik özelliklerinde benzer bir etkinin olduğu görülmektedir. Doktora düzeyindeki lisansüstü tezler söz konusu olduğunda, Ankara üniversitesinin sayısal liderliği yüksek lisans tezlerinden çok daha belirgindir. 17 Çankırı temalı tezin hazırlandığı bu sürecin %76,5'i, yeni bin

yıldan sonraki döneme aittir. 4 doktora tezine ev sahipliği yapan Gazi Üniversitesinde 2000 yılı öncesi ve sonrası yoğunlaşma %75 ile yeni bin yıl lehinedir.

Çankırı temalı doktora tezleri ile yüksek lisans tezleri arasındaki en belirgin farklılık, 5 doktora tezi ile Hacettepe Üniversitesi'nin toplam tez sayısı açısından Gazi Üniversitesi'nin (4 tez) önünde yer almasıdır. Bu noktada Hacettepe Üniversitesi'nin ilgili en eski doktora tezinin çalışıldığı (1989) üniversite olduğunu da belirtmekte yarar var. 3 doktora tezi ile listenin 4'üncü sırasında yer alan Çankırı Karatekin Üniversitesi'nde hazırlanan tezler, 2014 yılı ve sonrası tarihlidir. Söz konusu tezlerin tamamının Tarih Anabilim dalında hazırlanmış olması ayrıca dikkat çekicidir.

Birden fazla Çankırı konulu doktora tezinin hazırlandığı diğer üniversiteler, 2'şer teze Kocaeli ve Orta Doğu Teknik Üniversitesi'dir. Tıpkı yüksek lisans tezlerinde olduğu gibi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi'nde çalışılan doktora tezleri İngilizce kaleme alınmıştır. Geri kalan 11 üniversitede ilgili konuda yalnız 1'er tez hazırlanmıştı. Bu tezlerden birinin Utrecht Üniversitesi'nde hazırlanmış olması dikkat çekicidir. 2000 yılında tamamlanan tez, Coğrafya Anabilim dalı bünyesinde çalışılmıştır.

Tablo 5. Yüksek Lisans Tezlerinin Danışman Unvanlarına Göre Dağılımı

Üniversite (Y. Lisans)	Prof.	Doç.	Yrd. Doç.	Dr. Öğr. Üyesi	Toplam
Abant İzzet Baysal	--	1	--	--	1
Afyon Kocatepe	--	1	--	--	1
Akdeniz	1	--	--	--	1
Ankara	20	14	5	--	39
Başkent	1	--	--	--	1
Bozok	--	--	1	--	1
Cumhuriyet	1	1	--	--	2
Çanakkale Onsekiz Mart	--	--	--	1	1
Çankırı Karatekin	3	14	5	2	24
Çukurova	--	--	1	--	1
Dokuz Eylül	--	1	1	--	2
Dumlupınar	1	--	1	--	2
Ege	--	1	--	--	1
Erciyes	--	1	--	--	1
Gazi	12	8	10	--	30
Gaziosmanpaşa	1	--	--	--	1
Hacettepe	5	5	2	--	12
İstanbul Kültür İstanbul Sebahattin Zaim	--	--	--	1	1
İstanbul Teknik	--	1	--	--	1
İstanbul	3	--	--	--	3
Kara Harp Okulu	1	--	--	--	1
Karabük	--	--	2	--	2
Karadeniz Teknik	--	--	1	--	1
Kırıkkale	2	1	1	1	5
Marmara	--	1	--	--	1
Mimar Sinan Güzel Sanatlar	--	--	1	--	1
Mustafa Kemal	1	--	--	--	1
Niğde	1	--	--	--	1
Ondokuz Mayıs	1	--	--	--	1
Orta Doğu Teknik	4	2	2	--	8
Pamukkale	--	--	1	--	1
Selçuk	1	--	2	--	3
Süleyman Demirel	2	1	--	--	3
Uludağ	--	--	1	--	1
Van Yüzüncü Yıl	1	--	--	--	1
Yıldırım Beyazıt	--	1	--	--	1
Zonguldak Kara Elmas	--	1	--	--	1
TOPLAM	62	55	38	5	160

Tablo 5 ve Tablo 6, çalışma kapsamında ele alınan temel unsurlardan biri olan tez danışman unvanlarının gösterimi için düzenlenmiştir. Lisansüstü tez çalışmalarına bakılırken, tezin yeterliliğine ilişkin ölçüt koymada tez danışmanını da dikkate alın genel bir yönelimin olması, bu tabloların temel gerekçesini oluşturmaktadır. Söz konusu yönelimin çalışmanın niteliği hakkında ne ölçüde doğru fikir verdiği elbette tartışmaya açık bir konudur. Ancak bu çalışmada ilgili tezleri mümkün olduğunca eksiksiz ele almak temel amaç olduğu için, danışman unvanının objektif ölçüt olma sorunsalı dikkate alınmamıştır.

Çankırı temalı yüksek lisans tezlerinin danışman unvanları tabloda gösterilirken, bugün kullanılan akademik bir unvan olmayan yardımcı doçent de tabloya dâhil edilmiştir. Zira tezlerin büyük bölümünün hazırlandığı süreçte söz konusu unvan, resmi olarak üniversitede görev alabilecek akademisyenleri tanımlayan titrlerden biridir.

Yüksek lisans tezlerine danışmanlık yapan akademisyenlerin akademik unvanlarına bakıldığında, popülasyonu en yüksek grubun profesörler (62) olduğu görülmektedir. Toplam tez danışmanı sayısının %38,7'sine karşılık gelen profesör unvanlı akademisyenler listesinde, hazırlanan toplam tez sayısına bağlı olarak Ankara (20), Gazi (12), Hacettepe (5) ve Orta Doğu Teknik Üniversitesi (4) ön plana çıkmaktadır. Bu noktada, Çankırı temalı 3 yüksek lisans tezinin hazırlandığı İstanbul Üniversitesi'nde danışmanların tamamının profesör unvanına sahip olması dikkat çekicidir. 19 üniversitede hazırlanan Çankırı temalı yüksek lisans tezlerinde ise profesör unvanlı tez danışmanı yoktur.

%34,3 temsil oranına sahip doçent unvanlı tez danışmanlarının sayısal verilerinde de Ankara (14), Gazi (8) ve Hacettepe Üniversitesi (5) liste başıdır. Profesör unvanlı tez danışmanlarının toplam listesinde ön sıralarda yer almayan Çankırı Karatekin Üniversitesi'nin, 14 doçent unvanlı danışman toplam sayısıyla, Ankara Üniversitesi ile birlikte listenin zirvesinde yer alması, tablonun çarpıcı verilerinden biridir. Doçent unvanlı tez danışmanı ile ilgili hiç tez yürütülme üniversite sayısı ise 21'dir.

Yardımcı doçent unvanlı akademisyenlerin danışmanlığında yürütülen ilgili tezler söz konusu olduğunda, Gazi Üniversitesi'nin 10 danışman sayısı ile tabloda ayrı bir yerde durduğu görülmektedir. Gazi Üniversitesi bu rakamla yardımcı doçent unvanı ile Çankırı temalı tez yaptıran tez danışmanlarının toplam sayısında %25'den daha büyük oranı

karşılıkmaktadır. Yardımcı doçent unvanlı tez danışmanlarının tüm tez danışmanları içindeki oranı ise %23,7'dir. Tabloya bakıldığında, 5'er yardımcı doçent unvanlı tez danışmanı ile Ankara ve Çankırı Karatekin Üniversitesi'nin listenin ilk üç sırasını tamamladığı görülmektedir. Yardımcı doçent unvanlı tez danışmanı ile Çankırı konulu hiç tez yürütülmeyen üniversite sayısı da 21'dir.

Yardımcı doçent unvanının akademi camiasında devamı niteliğinde olan doktor öğretim üyesi unvanına sahip danışmanlar tarafından hazırlanan ilgili yüksek lisans tez sayısı yalnızca 5'dir. Söz konusu unvanın 2018 yılından itibaren resmi olarak kullanılmaya başladığı düşünülürse, bu rakam son derece anlamlıdır. Bu akademisyenlerin 2'si Çankırı Karatekin Üniversitesinde görev yaparken, Çanakkale Onsekiz Mart, İstanbul Sebahattin Zaim ve Kırıkkale üniversiteleri birer doktor öğretim üyesi unvanlı akademisyen ile listede yer almıştır. İlgili tezlerin hepsi 2018 yılı içinde tamamlanmıştır.

Tablo 6. Doktora Tezlerinin Danışman Unvanlarına Göre Dağılımı

Üniversite (Doktora)	Prof.	Doç.	Yrd. Doç.	Dr.	Toplam
Akdeniz	--	1	--	--	1
Ankara	12	4	1	--	17
Atatürk	1	--	--	--	1
Başkent	--	1	--	--	1
Çankırı Karatekin	3	--	--	--	3
Dokuz Eylül	1	--	--	--	1
Ege	--	1	--	--	1
Fırat	1	--	--	--	1
Gazi	4	--	--	--	4
Hacettepe	3	1	1	--	5
İstanbul Teknik	1	--	--	--	1
İstanbul	1	--	--	--	1
Kocaeli	1	1	--	--	2
Ondokuz Mayıs	1	--	--	--	1
Orta Doğu Teknik	1	--	1	--	2
Süleyman Demirel	1	--	--	--	1
Utrecht	--	--	--	1	1
TOPLAM	31	9	3	1	44

Doktora tez danışmanlarının akademik unvanına göre dağılımına bakıldığında, Ankara Üniversitesi 17 toplam tez sayısı ile ayrı bir noktada durmaktadır. Zira hem profesör (12), hem de doçent (4) unvanlı

akademisyenlerin danışmanlığında tamamlanan doktora tezleri listesinin ilk sırasında, açık ara Ankara Üniversitesi bulunmaktadır.

Tablo 6'ya bakıldığında, Çankırı temalı 44 doktora tezinin 31'inin profesör unvanlı akademisyenlerin danışmanlığında tamamlandığı görülmektedir. %70,4'lük bir temsil oranı anlamına gelen bu dağılımın %38,7'sini, Ankara Üniversitesi içermektedir. Bununla birlikte Ege, Başkent ve Akdeniz Üniversitesi dışında ilgili konuda doktora tezinin hazırlandığı üniversitelerin tamamında, profesör unvanlı akademisyen danışmanlığında tamamlanan en az 1 tez vardır. Gazi (4), Çankırı (3) ve Hacettepe Üniversitesi (3) ise birden fazla profesör unvanlı akademisyenin danışmanlığında hazırlanan doktora tezinin olduğu üniversitelerdir.

%20,4'lük temsil oranıyla, 9 doktora tezinin danışmanlığını yürüten doçent unvanlı akademisyenler söz konusu olduğunda, paydaş sayısının sadece 6 olduğu görülmektedir. Bu danışmanlardan 4'ünü istihdam eden Ankara Üniversitesi dışındaki diğer 5 (Akdeniz, Başkent, Ege, Hacettepe ve Kocaeli) üniversitede danışmanlığını doçent unvanlı akademisyenlerin yaptığı birer tez tamamlanmıştır. Yalnız 3 Çankırı konulu doktora tezinin danışmanlığını üstlenen yardımcı doçent unvanlı akademisyenlerin üniversitelere göre dağılımı ise, Ankara, Hacettepe ve Orta Doğu Teknik Üniversitesi şeklindedir.

Utrecht Üniversitesi bünyesinde hazırlanan tezin Ulusal Tez Merkezi'nde yer alan bilgilerinde, tez danışmanının unvanı doktor olarak belirtilmiştir. Ülkemizdeki akademik unvanların farklı dillerdeki tercüme farklılıkları ile bu unvanların evrensel karşılıkları konusunda kimi zaman yaşanan uyumlaştırma sorunları dikkate alındığında, ilgili tezin danışmanının unvanının doktor olarak ifade etmek, sınırlı veri anlamına gelecektir.

Tablo 7. Yüksek Lisans Tezlerinin Anabilim Dalına Göre Dağılımı

Anabilim Dalı (Y. Lisans)	Sayı	Anabilim Dalı (Y. Lisans)	Sayı	Toplam
Afet Eğitimi ve Yönetimi	1	Kamu Yönetimi	2	3
Antropoloji	2	Kimya	1	3
Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi	1	Maden Mühendisliği	1	2
Bahçe Bitkileri	1	Makine Eğitimi	1	2
Beden Eğitimi ve Spor	1	Maliye	1	2
Besin Analizi ve Beslenme	1	Malzeme Bilimi ve Mühendisliği	1	2
Bilgi ve Belge Yönetimi	1	Metalurji Mühendisliği	1	2
Bitki Koruma	1	Mimarlık	4	5
Biyoloji	16	Orman Mühendisliği	17	33
Coğrafya	3	Ormancılık ve Orman Mühendisliği	1	4
Çevre Mühendisliği	1	Peyzaj Mimarlığı	1	2
Disiplinlerarası Adli Tıp	1	Sağlık Bilimleri	2	3
Eğitim Bilimleri	2	Sağlık Eğitimi	2	4
Eğitim Programları	1	Sanat Tarihi	2	3
Eğitim Yönetimi ve Denetimi	1	Sosyal Hizmetler	1	2
El Sanatları Eğitimi	3	Sosyal Politika	1	4
Ev Ekonomisi	1	Sosyoloji	1	2
Farmasötik Botanik	1	Tarım Ekonomisi	1	2
Felsefe ve Din Bilimleri	1	Tarımsal Yapılar ve Sulama	1	2
Genel Türk Tarihi	1	Tarih	15	16
Güvenlik Bilimleri	1	Tarla Bitkileri	1	2
Halk Bilim	3	Temel Bilimler	1	3
Halk Sağlığı	1	Toprak	1	2
Halkla İlişkiler ve Tanıtım	1	Turizm İşletmeciliği Eğitimi	1	2
Hayvan Besleme ve Beslenme Alışkanlıkları	1	Türk Dili ve Edebiyatı	9	10
İktisat Tarihi	1	Türk Halk Bilimi	2	3
İlköğretim	1	Türk Müziği	1	2
İnşaat Mühendisliği	3	Türkçe Eğitimi	1	4
İşletme	3	Türkiye Cumhuriyeti Tarihi	1	4
Jeodezi ve Coğrafi Bilgi Teknolojileri	2	Uluslararası İlişkiler	1	3
Jeodezi ve Fotogrametri	1	Yapı Eğitimi	1	2
Jeofizik Mühendisliği	2	Ziraat	1	3
Jeoloji Mühendisliği	21			
TOPLAM	82		78	160

Çankırı temalı yüksek lisans tezlerinin, hazırlandıkları anabilim dalları esas alınarak hazırlanan konusal dağılımı Tablo 7’de gösterilmiştir. Yüksek lisans tezlerinin anabilim dallarına göre sınıflandırması yapılırken, farklı

üniversitelerin yüksek lisans programı olan ancak “ve”, “ile” gibi bağlaçlar dışında isim farklılığı bulunmayan anabilim dalları, daha geniş kapsamı olduğu düşünülen isim altında birleştirilmiştir. Bu yaklaşım, araştırma kapsamındaki tezlerin konusal çerçevelerini daha net disiplinler üzerinde gruplandırabilmek için tercih edilmiştir.

Yüksek lisans tezlerinin anabilim dallarına göre dağılımına bakıldığında, fen bilimleri, güzel sanatlar, sosyal bilimler, sağlık bilimleri ve Türkiyat enstitüleri bünyelerinde eğitimin sürdürüldüğü 66 farklı anabilim dalının olduğu görülmektedir. Çankırı konulu 21 yüksek lisans tezinin hazırlandığı *jeoloji mühendisliği*, bu alanda en üretken anabilim dalı konumundadır. Konusal dağılımın birincil derecedeki yoğunluk grubunu oluşturan diğer disiplinler ise *orman mühendisliği* (17 tez), *biyoloji* (16 tez) *tarih* (15 tez) anabilim dallarıdır. Toplam yüksek lisans tezlerinin %43,1'ine karşılık gelen bu yoğunlaşmadan yola çıkarak, en çok çalışılan disiplinler açısından Çankırı temalı yüksek lisans tezlerinin daha çok fen bilimleri alanında üretildiğini söylemek olanaklıdır.

Yoğun kümelenmenin olduğu yukarıdaki gruba en yakın diğer disiplin, konuyla ilgili 9 yüksek lisans tezinin hazırlandığı *Türk dili ve edebiyatı* anabilim dalıdır. Bu disiplin, *coğrafya* (3), *el sanatları eğitimi* (3), *halk eğitimi* (3) ve *işletme* (3) anabilim dalları ile birlikte sosyal bilimlerin Çankırı temalı asıl odak grubunu oluşturmaktadır. Fen bilimlerinin diğer dikkat çeken disiplinleri ise *inşaat mühendisliği* (3), *jeodezi ve coğrafi bilgi teknolojileri* (2) ve *jeofizik mühendisliği* (2) anabilim dallarıdır. Güzel sanatlar, Türkiyat ve sağlık bilimleri daha az ilgili yüksek lisans tezlerinin yapıldığı enstitüler durumundadır. *Yapı eğitimi*, *güvenlik bilimleri* ve *malzeme bilimi ve mühendisliği* gibi ülkemizde görece çok fazla bilinmeyen anabilim dallarında yapılmış Çankırı konulu yüksek lisans tezlerinin varlığı da ayrıca dikkat çekicidir. Çankırı temalı 45 yüksek lisans tezinde ise anabilim dalları yalnız 1'er tez ile temsil edilmiştir.

Tablo 8. Doktora Tezlerinin Anabilim Dalına Göre Dağılımı

Anabilim Dalı (Doktora)	Sayı	Anabilim Dalı (Doktora)	Sayı	Toplam
Besin Hijyeni ve Teknolojisi	1	Mimarlık	1	2
Biyoloji	3	Orman Mühendisliği	4	7
Coğrafya	3	Periodontoloji	1	4
Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri	1	Peyzaj Mimarlığı	3	4
Çevre Mühendisliği	1	Sanat Tarihi	1	2
Çocuk Gelişimi ve Eğitimi	1	Sosyal Çevre Bilimleri	1	2
Genel Türk Tarihi	1	Tarih	3	4
Halk Sağlığı	1	Toprak	2	3
İşletme	1	Toprak Bilimleri ve Bitki Besleme	1	2
Jeoloji Mühendisliği	8	Türk Dili ve Edebiyatı	2	10
Katı Yer Bilimleri	1	Türk Halk Bilimi	1	2
Kimya	1	Ziraat	1	2
TOPLAM	23		21	44

Çankırı temalı doktora tezlerinin ele alındıkları anabilim dalı bağlamındaki dağılımı gösteren Tablo 8'e bakıldığında, yüksek lisans tezlerinin konusal dağılımına benzer bir biçimde, *Jeoloji mühendisliği*nin ön palanda olduğu görülmektedir. İlgili toplam tez sayısının %18,1'ini oluşturan bu grupta, 8 *jeoloji mühendisliği* konulu doktora tezi yer almaktadır. Listenin ikincisi sırasında yer alan *orman mühendisliği* anabilim dalı bünyesinde hazırlanmış Çankırı konulu doktora tezlerinin sayısının 4 olduğu dikkate alınacak olursa, *jeoloji mühendisliği* biliminin ilgili doktora tezleri konusunda ne denli büyük bir ağırlığının olduğunu anlamak daha kolay olacaktır. Bununla birlikte, *orman mühendisliği* disiplini içinde kaleme alınan doktora tezlerinin listenin tamamı içinde önemli bir hacminin (%9,1) olduğunu da belirtmek gerekir.

Tezlerin anabilim dallarına bağlı dağılımı açısından ön plana çıkan diğer disiplinler, 3'er tezin bulunduğu *biyoloji*, *coğrafya* ve *tarih* alanlarıdır. Bu noktada tarih anabilim dalında hazırlanmış 3 tezin tamamının Çankırı Karatekin Üniversitesi bünyesinde yürütülmüş tezler olması ayrıca dikkat çekicidir. Çankırı temalı 1'den fazla doktora tezinin hazırlandığı diğer disiplinler, 2'şer teze *toprak* ve *Türk dili ve edebiyatı* anabilim dallarıdır.

Tablo 8'e bakıldığında, aralarında *besin hijyeni ve teknolojisi*, *halk sağlığı*, *katı yer bilimleri* ve *periodontoloji* anabilim dallarının da yer aldığı

16 disiplinde, yalnızca 1 tane Çankırı konulu doktora tezinin hazırlandığı görülmektedir. Yüksek lisans tezlerinde %28,1 olan disiplinlerin tek tezle temsil edilmesi oranı, doktora tezlerinde %36,3 düzeyine çıkmış durumdadır.

Doktora tezlerinin bilim dallarına bağlı yoğunluk dağılımında, Çankırı temalı yüksek lisans tezlerindeki benzer bir sıcaklık haritası söz konusudur. Buna göre, Çankırı konulu doktora tezi en çok fen bilimleri alanında hazırlanmıştır. Fen bilimlerini sırası ile sosyal bilimler, sağlık bilimleri ve güzel sanatlar takip etmektedir. Çalışma kapsamında ele alınan lisansüstü tezler açısından türünün tek örneği olan tıpta uzmanlık tezi ise *kazaların demografisi ve epidemiyolojisi* anabilim dalında hazırlanmıştır.

YÖK Ulusal Tez merkezinden taranan Çankırı konulu lisansüstü tezlere ilişkin söylenilmesi gereken diğer bir ayrıntı, tespit edilen tezlerin özetleri ve erişimine ilişkindir. Bu çalışmada verilen 160 yüksek lisans tezinin 7'sinin, 44 doktora tezinin ise 2'sinin hem tam metinlerine erişimi kısıtlanmış hem de özetleri Ulusal Tez Merkezi otomasyon sistemine aktarılmamıştır. Söz konusu tablo, Çankırı temalı bu 9 tezle ilgili olarak Ulusal Tez Merkezi üzerinden içeriğe ilişkin neredeyse hiç bilgiye erişilemeyeceği anlamına gelmektedir.

Sonuç

Çankırı, Türkiye'nin görece küçük, sosyal ve kültürel yaşam olanakları kısıtlı ve aralarında eğitimin de yer aldığı kimi başlıklarda gelişme ve kamuoyu oluşturma konusunda yetenekleri sınırlı olan kentlerinden biridir. Bu tipik Orta Anadolu kentinin, ülkemizdeki ulusal bilgi havuzunun önemli üretim üslerinden biri olan lisansüstü tezlere konu edilme durum ve düzeyinin ele alındığı çalışmada elde edilen veriler ışığında varılan sonuçlar, aşağıda sıralanmıştır. Bu noktada, araştırma kapsamında ele alınan lisansüstü tezlerin incelenmesi ile elde edilen veriler kadar, süreç içerisinde yaşanan deneyimler bağlamında taramaların yapıldığı YÖK Ulusal Tez Merkezine yönelik de değerlendirmelerin yapıldığını belirtmek gerekir. Buna göre;

- Türkiye'de lisansüstü tezler noktasında en önemli ve kapsamlı ikincil kaynak erişim merkezi olan YÖK Ulusal Tez Merkezi, ülkemizde benzer bilgi hizmeti verme esası ile uygulamaya konulan Türkiye Bibliyografyası, Türkiye Makaleler Bibliyografyası, Ulusal Toplu Katalog, ULAKBİM TR Dizin gibi ikincil kaynak erişim

merkezleri ile kıyaslandığında, standartlar açısından en iyi arama platformu durumundadır.

- Arayüz kullanım kolaylığı, anahtar kelime örtüşmesi, bilgi tekrarının olmaması ve güncellik açısından da en iyi durumdaki ikincil kaynak erişim merkezi olan YÖK Ulusal Tez Merkezi'nin tarihsel kapsamı, en önemli eksikliği olarak görünmektedir. Zira yıla dayalı yapılan örnek taramadan anlaşıldığına göre, en eski tarihli tez 1959 yılına aittir. Bu yıldan sonra yapılan taramalarda elde edilen sonuçların binlere ulaşması, tez merkezinin kapsamının 1970'ten sonra daha ciddi ve özenli bir biçimde geliştirildiğini göstermektedir.
- YÖK Ulusal Tez Merkezi ile ilgili diğer bir tespit de sistemde yer alan tezlere ilişkin kayıt bilgilerinde tek biçimliliğin ve standardın tam anlamı ile sağlanamamış olmasıdır. Çalışma sırasında ayrıntılı olarak ele alınan 205 lisansüstü tezin bir bölümünde tez özlerinin, tez özlerinin İngilizcilerinin, tezin hazırlandığı disipline ilişkin bilim dalı ve anabilim dalı bilgilerinin ve anahtar kelimelerinin bir ya da birkaçının eksik olması, bu tespitin en önemli kanıtıdır. Günümüzde tezin danışman kontrolünde Ulusal Tez Merkezi'ne veri girişinin yapılmasının, lisansüstü programı tamamlamak için ön koşul olduğu dikkate alınrsa, söz konusu eksikliği en azından bundan sonraki süreç için ortadan kaldırmak çok güç olmayacaktır.
- Tezlerin nitelikleme bilgilerine erişildiği sayfada tezlerin savunulmasında yer alan tez jürilerinin isimlerinin gösterilmesi konusunda da tam bir biçim birlikteliği yoktur ve bazı tezlerde jüri üyelerinin bilgisi yer almamaktadır. Kimi tezlere erişime yazar tarafından sınırlama getirilebildiği düşünüldüğünde, jüri bilgilerine tez tam metni üzerinden de ulaşılmasının mümkün olmayacağı, bunun da bilginin niteliği açısından eksiklik olacağı değerlendirilebilir.

Çalışma kapsamında ele alınan tezlerden elde edilen veriler ışığında varılan sonuçlar ise şu şekilde maddelendirilmiştir:

- Bir lisansüstü tez çalışması olarak Çankırı, diğer tez türlerine göre daha çok yüksek lisans (160) düzeyinde ele alınan bir konu başlığı olmuştur. Bu noktada Çankırı temalı yalnız bir tıpta uzmanlık tezinin olması, doktora düzeyinde tez çalışması sayısından (44) daha dikkat çekicidir. Sanatta yeterlilik, diş hekimliği uzmanlık ve tıpta yan dal uzmanlık alanlarında ise Çankırı'yı konu edinen tez

çalışması hiç yoktur. Tezlerin temel özellikleri konusunda üzerinde durulması gereken diğer bir ayrıntı da Çankırı konulu tezlerden birinin yurtdışında çalışılmış olmasıdır.

- Çankırı konulu lisansüstü tezlerin yıllara bağlı dağılımına bakıldığında, birkaç istisna dışında sayısal artış yönünde bir ivmelenme görülmektedir. Bu durum ulusal düzeyde üniversite sayısının artmasının yanı sıra, öncesinde kente yakın şehirlerde kurulan üniversiteler ve nihayet 2007 yılında eğitim-öğretime başlayan Çankırı Karatekin Üniversitesi ile de doğrudan ilgilidir. Özellikle doktora düzeyinde üretilen lisansüstü tezlerin son on yıldaki artışı, söz konusu tespiti doğrular niteliktedir.
- Lisansüstü tezlerin kaleme alındıkları üniversiteler söz konusu olduğunda; Ankara, Gazi ve Çankırı Karatekin üniversiteleri ön plana çıkmaktadır. Çankırı Karatekin Üniversitesi'nin Çankırı temalı lisansüstü tezlerin en çok hazırlandığı üniversite olması olağan bir durumdur. Ankara ve Gazi üniversitelerinin ilgili listenin ilk iki sırasında yer almasının en önemli nedeni ise bu iki kurumun Çankırı Karatekin Üniversitesi'nin nüvesini oluşturmasıdır. Zira Çankırı Karatekin Üniversitesi'nin en eski fakülte ve yüksekokulları, Ankara ve Gazi üniversitelerinin bünyesinde eğitim vermeye başlamıştır.
- Üretilen tez sayısının fazla olmasında, ilgili üniversitelerin kente bölgesel yakınlığının da şüphesiz etkisi söz konusudur. Çankırı temalı lisansüstü toplam tez sayıları ile listenin üst basamaklarında yer alan Hacettepe ve Orta Doğu Teknik üniversiteleri, bu bölgesel yakınlık etkileşiminin açık göstergesidir.
- Çankırı'yı konu alan lisansüstü tezlerin danışman unvanlarına bakıldığında, sırasıyla profesör ve doçent unvanlı danışmanlar ön plana çıkmaktadır. Bu tablo ilk elde akla ilgili tezlerin daha deneyimli ve yönlendirici danışmanların denetiminde hazırlandığını, tezlerin bilimsel yeterliliğinin yüksek olmasının beklendiğini getirmektedir. Ancak, bu noktada Ankara, Gazi, Hacettepe gibi köklü üniversitelerin akademik kadro derinliğinin daha çok söz konusu unvanlarda akademisyenlerden oluştuğu ve bu üniversitelerinde en çok lisansüstü tez üretiminin yapıldığı üniversiteler olduğunu unutmamak gerekir.
- Lisansüstü tezlerin konusal dağılımında fen bilimlerinin belirgin bir ağırlığı söz konusudur. Bu tablonun en önemli nedeni, hem yüksek lisans hem de doktora düzeyinde hazırlanan tezlerin en büyük

disiplin grubunun *jeoloji mühendisliği* olmasıdır. Fen bilimleri alanında ön plana çıkan diğer disiplinler ise *biyoloji* ve *orman mühendisliği*dir. *Tarih*, *coğrafya* ve *Türk dili ve edebiyatı* ana konulu tez çalışmaları da sosyal bilimler alanının en hacimli grubunu oluşturmaktadır.

- Çankırı ile benzer bir kültürel geçmişe, demografik özelliklere, coğrafi koşullara ve nüfus dağılımına sahip şehirler olan Çorum (261), Yozgat (231) ve Kastamonu (407) ile karşılaştırıldığında, kent temalı lisansüstü tez sayısının Çankırı'dan daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu durumu, adı geçen kentlerde üniversitelerin Çankırı'dan bir yıl önce (2006) kurulmuş olması ile açıklamak olanaklı değildir. Zira Çankırı özelinde yıl bazında tamamlanan Çankırı temalı tez sayısının hiçbir zaman 15'i geçmemiş olduğu dikkate alınacak olursa, söz konusu tablonun başka gerekçelerinin olduğu daha rahat fark edilebilecektir. Araştırmanın kapsamı da dikkate alınarak, varılan tespitinin analizinin ayrı bir çalışma konusu olması gerektiği değerlendirilmektedir.

Hangi alanda ve hangi düzeyde hazırlanmış olursa olsun, lisansüstü tezler ele aldıkları konuya getirdikleri farklı ve derinlikli yaklaşımla, ilgili konunun değerinin artmasına ve fark edilmesine katkıda bulunurlar. Çankırı gibi fark edilmeye, pek çok açıdan gelişmeye ve ulusal düzeyde gündem olmaya gereksinimi olan bir kent söz konusu olduğunda, lisansüstü tezler aracılığı ile sağlanacak katkı çok daha anlamlı olacaktır. Bu katkının bilgi aracılığı ile ve bilimsel ölçütler korunarak gelmesi hem sonuçların saygınlığını arttıracak hem de etki alanını genişletecektir. Emek yoğun bir çabanın ürünü olan bu çalışma, ilgili tüm paydaşlar genelinde, söz konusu farkındalığa hizmet ettiği ölçüde amacına ulaşmış olacaktır.

Kaynakça

Ayhan, B. (1998). *Çankırı Tarihi*. Ankara: Irmak Yayınevi.

Başer, T. (1956). *Dün ve Bugün Çankırı*. Ankara: İstiklâl Matbaası.

Çankırı Belediyesi (2019). Kent Rehberi/Tarihi. 28 Mart 2019 tarihinde <http://www.cankiri.bel.tr/sayfa-12/tarihi.php> adresinden erişildi.

Çankırı Valiliği (2019). Çankırı Nüfus Bilgileri. 29 Mart 2019 tarihinde http://www.cankiri.gov.tr/kurumlar/cankiri.gov.tr/ilimizcankiri/Nufus/2018_nufus.pdf adresinden erişildi.

Kankal, A. (2011). *XVI. Yüzyılda Çankırı*. Çankırı: Çankırı Belediyesi Kültür Yayınları.

Kuhn, S. L. (2002). Paleolithic archeology in Turkey. *Evolutionary Anthropology*. 11, ss. 198–210.

Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi (2019). 7 Mart 2019 tarihinde <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> adresinden erişildi.